

Het verkon-
e eeuw. Ook
de loffelijk-
Hij gedaan

n geen af-
te hebben
ienaren af-
ds Velders
ten voor de
Harlingen,
een Natha-
st onbekend
van Loon
rissen van
en de kudde
envoudigen
drijvigen ds
veezen zulk
jaarden ds
a frisch en
en actieven

d Gods ge-
del tot een

terrein van
vogelvlucht,
ir hart den
n dit goede
men. Neder-
il is er ook
isme heeft
en. Het zal
n onze con-
corzaamheid
het geheim
Oranje, die
oord sprak:
en de rust
oo zal een
ende eigen-

SCHEPS.

zighandeld

INST

eshistorie uit
nbach, N. V.

ereen, niet
het slechts
een vroeg-
g van oude
leden wil
bezoeken
romans,
d is, waar-

in het his-
teur, maar
verbeelding
en kan in-
et gekozen
redeneerde
zijn. Zijn
feer moet
eldingsver-
nen in de
romantisch

liza krach-
eschouwen
heel. Men
van deze
het oude
hadden in
ogelijkheid
en hadden
den weder-
voor een
Jeruzalem
derlijke ge-
often Gods,
vaarloosde,
ningen van

attheüs nu
s Christus,
stelling in
Rabbijnen-
t, maar de
eid, zooals
met kracht

van twaalf
Hij voor
dat Hij ge-
spreken en

het evan-
opvoering
Hij wil ook

genoemd, omdat men verband legt tussehen dit genre en de romantiek der vorige eeuw, die haar idealen zag in een gefantaseerd of historisch verleden, en ziet men er het tegenbeeld in van een realistische roman. Maar dit verschil is onjuist. De historische roman kan minstens even realistisch wezen, als de realistische romantisch. Men treft er den mensch in aan van alle tijden, doch beïnvloed door de denkbeelden en conventies van een bepaalden tijd. Het accent zal telkens anders gelegd zijn, maar het lief en het leed dat het leven kan aanbrengen, zal steeds het zelfde menschenhart treffen en daardoor is het contact mogelijk tussehen ons en hen.

Te weinig worden nog gelezen de fijne, zuiver getinte novellen en romans van L. E. en Ignatia Lubeley. Populair zijn ze nooit geweest en zullen ze niet worden. Aan haar werk is verwant dat van Wouter van Riesen. Hij bezit hetzelfde zuivere gevoel voor de historische sfeer, zijn voorkeur gaat uit naar hetzelfde tijdvak, de elegante 18e eeuw, die hij met ingehouden zwier weet te teekenen. Toch is zijn werk wellicht boeiender, de kleuren op zijn palet zijn feller, zijn contrasten scherper, de actie bij hem levendiger. Hierdoor lijken zijn romans aantrekkelijker voor onzen tijd en het bovengenoemde, nieuwe werk verdient dan ook stellig groote belangstelling.

Het Friesche landschap en het interieur zijn niet slechts de décors voor een historisch spel, maar zijn intiem saamgeweven met het leven der beschreven personen. Meer op den achtergrond kan men zien het donkere dier tijden, de onveiligheid ten plattenlande, het ruwe studentenleven aan de toen zeer kleine Groninger Universiteit, het ongebondene van braspertijen, moord en valsche spel in de obscure kroegen van Friesland en Groningen.

Door deze donkere partijen valt het licht te helderder op het elegante leven der hogere standen, waar de fransche invloed reeds voelbaar is. De rustige, fraaie regentenhuisen, waar de dames hun „cercele" houden, en hun natuurlijke intelligentie achter buitenlandsche cultuur verschuilen. In dit deftige milieu treden de hoofdpersonen van het boek op, niet als historische marionetten, maar als menschen van vleesch en bloed, wier sterk geestelijk leven de omgeving beheerscht, meer dan zij er door beheerscht worden.

Het verhaal is eenvoudig van opzet. Anna van Unia, een Friesche freule, verlooft zich met een neef, Joan van Idzaerda, student in de medicijnen. Het schrandere, geestige jonge meisje, nauwelijks teruggekomen van een Hollandsche kostschool, de vreugd van haar eenzamen vader en lieve grootmoeder, droomt zich een heerlijk leven temidden van de Friesche aristocratische intellectuelen. Terwijl zij bezig is de laatste hand te leggen aan haar uitzet, gaat haar verloofde, nu reeds arts in Franeker, nog eenmaal zijn wilde natuur volgen, die hij steeds voor haar verborgen heeft gehouden. Het dubbelleven, dat hij in Groningen steeds geleid heeft, van charmanten causeur en liederlijken boemelaar, wordt hem, nu hij op het punt staat door zijn huwelijk er een einde aan te maken, noodlottig. Tijdens een ruwe kroegscene begaat hij, half onbewust, uit noodweer een moord. Terwijl hij zich verschuilt voor de justitie en verzorgd wordt door een jonge vrouw uit de onderwereld, schrijft hij zijn verloofde af, waarop hij naar het buitenland vlucht. Na twintig jaren komt hij terug, tracht zijn dubbelleven in Groningen voort te zetten, maar gebroken van lichaam, vindt hij eindelijk de rust bij zijn vroegere verloofde, die zich tenslotte over hem erbarmt.

Op zichzelf wordt dit verhaal kleurrijk en

uitspreken dat Jezus Christus, Abraham's Nazaat naar het vleesch, aan al de twaalf stammen Israëls toebehoort, als aan het volk „uit Abraham gesproten".

Opnieuw moeten we tot de conclusie komen: Mattheüs schrijft evangelie.

De Joden hebben het druk over de vraag of de Tien Stammen nog wel in aanmerking kunnen komen voor de voorrechten, die het Messiaansche rijk straks met zich mee voeren zal; maar Mattheüs gaat uiteen zetten en bewijzen dat de kinderen van Abraham deel zullen hebben aan het werk van vorst Messias tot heil van Zijn volk, maar dan als kinderen van Abraham, den vader der geloovigen.

Er is zeker een gradueel verschil te constateeren in trouw inzake het bewaren van Gods verbond tussehen Tweestammen- en Tienstammen-rijk. Men kan ook bij nauwlettend historisch onderzoek een menigte verschilpunten tussehen deze twee rijken en volksgroepen opmerken, verschilpunten, waarover de Joodsche volksleiders lang en breed met elkaar konden redetwisten, maar deze verschillen verdwijnen in het licht van deze kwestie: of men staat in de lijn van Abraham den vader der geloovigen en of er is een geloovig aanvaarden van Gods beloften.

En tot de Rabbijnen uit Juda, die voor zichzelf het privilege opeischen van erfgenamen te zijn van de beloften aan Abraham, en tot de stammen die in ongeloof en afgoderij zijn weggezonden, gaat het woord van Mattheüs uit: Denk toch aan

boeiend beschreven, het geeft een levendig beeld van een bewogen tijd, vol actie en tegenstelling.

Maar fijner nog is de psychologische teekening. Het dubbel-karakter van Joan verklaart ten volle zijn bewogen leven. Zijn avontuurlijk bestaan, na den moord, waarin hij door charmant optreden in het buitenland zijn kost moet verdienen, en waardoor hij soms met valsche spelen zijn stand moet ophouden, maakt het verklaarbaar, dat na twintig jaar een blasé man terugkeert naar de stad van zijn misdad. Een man die achter de aangeleerde courtoisie der 18e eeuw, zijn levensonlust zoekt te verbergen, zooals hij door het poeder zijn verwelkt gezicht maskeert.

Meesterlijk weet de schrijver dit karakter te ontleden in tal van schijnbaar onbeduidende scènes. Aangrijpend is het, dezen man te leeren zien in zijn werkelijke staat, ontdaan van de misselijke pose, die zijn leven hem heeft opgelegd. Dan blijft daar over een rampzalige, die niet meer opkon tegen zijn „noodlot", die hulp moet aanvaarden van een vrouw uit lagen stand, die ondanks haar slechte leven, edeler karakter vertoont, dan de verlopen edelman. Dan moet hij eindelijk de hulp inroepen van haar, die zijn gelijke is in stand, zijn meerdere in karakter, de vrouw, wier jeugd-ideaal hij heeft kapot getrupt. Ontroerend is het tafereel van den zieken edelman, die al zijn ellende toont, in den stamelenden roep van het heimwee. Als de mensch zijn masker wegwerpt en het hart zijn verlangen uitspreekt naar den geboortegrond, behaalt hij zijn eerste, moeilijke overwinning. Dan kan hij het zware lot verdragen, onderhoud te moeten ontvangen van haar, die zijn vrouw had kunnen zijn.

Buitengewoon fijn is ook het karakter geteekend van Anna, de verlaten verloofde, die de rust en haar geloof hervindt bij de beminnelijke beppe, die aan de grens van het leven gekomen, als van bovenaardsch licht omgeven, het hart der menschen doorziet en het leed begrijpend weet te heelen. Zuiver gevoeld is het, als de schrijver hier zijn objectiviteit doorbreekt, en in sobere woorden het optreden der oude vrouw verklaart. Hierdoor blijft de intieme sfeer bewaard voor ruw realisme, dat zou schrijnen.

De fiere, onaantastbare vrouw, die Anna is geworden na wat zij heeft doorgemaakt, bekommert zich niet om het geklets der menschen. Zij voelt zich niet vernederd, maar kan eerbied hebben voor de vrouw, die haar verloofde in diep-vrouwelijke overgegevenheid heeft geholpen. Begrijpelijk is haar verachting en afschuw voor den man, die tegenover haar nog poseert als Lebemann. Zwaar is haar strijd, als de predikant haar wijst op haar plicht, den verworpen op te nemen. Het is dan de herinnering aan de liefde van beppe voor haar, die haar bereid maakt het offer te brengen, dat haar geloof van haar vraagt. Aanvankelijk kan zij dat alleen, door het eigen verleden te verdringen.

Zij geeft zich pas, als op een wondermoeten avond de geur van het verleden opstijgt en Joan en zij zich hun gelukkige kindsheid herinneren. Als dan Joan, nu geestelijk gebroken, zijn zwakke ledematen dwingt tot een knieval om vergeving, hervindt zij in den gebroken man haar „lieven jongen" en is de breuk geheeld.

Met dit werk heeft Van Riesen zich weer een romanschrijver van allure getoond. Het verhaal verloopt tussehen de scherp getrokken lijnen van het historisch milieu, maar is overgoten met een zacht licht als van een zonnigen herfstidag. Het is een verhaal van de overwinning der liefde, niet op een jong, frisch meisje alleen, maar bevochten door twee menschen, die door het leed gelouterd, zich gewonnen geven aan die hogere liefde, die

Abraham, uw vader, gij eigengerechtigde Judeërs, en gij ongeloovige Zebulonieten en Daniëlen! Denk toch aan dezen grooten aartsvader, die in God geloofde, en op hoop tegen hoop zich vastklemde aan Gods beloften; en geloof allen in Abrahams God, Die Jezus Christus gegeven heeft! Keert allen terug tot den Heere, uwen God, opdat gij behoudenis moogt hebben door het geloof in Jezus Christus!

Men heeft het evangelie naar Mattheüs wel eens genoemd het laatste beroep op het volk der Joden, voordat de apostelen tot de heidenen gingen (vgl. Groshede, Commentaar, Inleid.).

Er is, ook met het oog op bovenstaanden gedachtengang, veel voor te zeggen, deze typeering als juist te erkennen.

Elke nieuwe herdenking van Christus' geboorte op Kerstfeest bevat een ernstige prediking voor het gansche volk des verbonds, voor allen, die in Gods breede verbondsgemeenschap werden opgenomen. Kerstfeest, het feest van de geboorte van Jezus Christus, Abrahams zaad, brengt ons het evangelie, dat ons zegt dat wij zullen breken met alle ongeloof en met alle bijgeloof.

Dan moeten wij echter allen onze zonden belijden en alle dwalingen laten varen en alle ongeloof bestrijden. De Gereformeerden moeten zich telkens toetsen aan Gods Woord en geen menschelijke wijsheid daarboven stellen, en de Roomschen moeten hun afgoderij wegdoen en de seeten

God in hun hart heeft bewerkt. Een boek vol felle levenskracht en stil Godsvertrouwen, waarvan de stijl prachtig harmonieert met den afwisselenden inhoud, een roman die een mild licht giet over twee menschenlevens, ondanks het tijdsverschil, na aan ons verwant.

De historische roman heeft met dit boek een nieuwe, groote aanwinst verworven.

Gron.

H. S.



INTER NOS.

PAPPE - de Afschelding - JANSSEN.

III.

Nieuwjaarsbrieven 1835.

Over de goederen van de kerk te Genderen e.a. is een uitgebreide correspondentie gewisseld.

De uitslag van dit geding tussehen Scholte, namens de afgescheidenen, die, als de ware Kerk (Art. 29 Ned. Gel. Bel.) aanspraak maakten op de goederen welke zij steeds hadden bezeten, — en Pape, die ze namens de Classis zonder meer opeischte voor enkele achtergeblevene Hervormden — was niet moeilijk te voorspellen.

Inmers Scholte vond een machtige Ned. Herv. Kerk, Staat en Maatschappij, tegenover zich — en Pape behoefde slechts een klik te geven om de beste hulp te ontvangen die Nederland geven kon.

Op zijn aanvraag om voorlichting, antwoordt Janssen hem: 9 Dec. — „Om U geheel te wapenen zend ik U *Inter nos* kopy van den geheimen brief, welken wij in antwoord van den Minister van Justitie hebben ontvangen. — Hebt gij nog verdere inlichtingen noodig, vraag meer. Gij zult zien dat zoodra de uitspraak van de P. K. B. tegen Scholte is geschied, het Classikaal Bestuur aan den Minister en aan het gemeentebestuur kennis moet geven als Kerkeraad te zijn opgetreden.

„Maar wat de kerkegoederen betreft, zal niet kunnen gehandeld worden dan vanwege het Provinciaal Collegie van Toezicht.”

Door deze uiterst belangrijke geheime instructie wist Pape „in hoeverre van de administratieve autoriteit partij te moeten trekken, en waar de toevlucht tot den rechter aanvangt”, zoodat hij verder zelf als instructeur op kan treden, b.v. 16 Januari:

„Een lang gehaspel heeft er bij ons bestuur plaats gegrepen, hoe S. de pastorij te doen ont-ruimen. Ik voor mij heb het ministerieel geheim advies gevolgd, en er de leden op attent gemaakt.” Succes verzekerd! — In Nederland zal Scholte's roep om Recht geen gehoor vinden.

Pape aan Janssen:

„Hensden, 31 December 1834.

„Weledelgeboren Heer en Vriend.

Mijn beste wenschen vooraf in het nieuwe jaar! God spare U. voor de Uwen, voor onze Nederlandsche Kerk, welke vooral in deze dagen zig verblijden mag U te bezitten! Amen! —

Voor Doeveren en Genderen zal den 14en Jan. een nominatie worden gemaakt, althans wacht ik het antwoord van Van Spall, om tegen dien tijd de leden te beschrijven.

Vroeger kan het niet geschieden, omdat ik in de aanstaande week naar 's Bosch moet, ten einde aldaar met den Procureur te spreken, ten einde

moeten terugkeeren tot de gehoorzaamheid aan het Woord Gods, want er is één groote verbondsgemeenschap.

Ik geloof een heilige, algemeene christelijke kerk, de gemeenschap der heiligen! Ik geloof een kerk, die is de gemeenschap der kinderen Abrahams, die haar zaligheid verwacht in Christus Jezus.

De christelijke kerk vertoont zoo'n schrikkelijke verwarring. Maar wij houden ook zoo hardnekkig vast aan onze dwalingen en onze zondige overleggingen.

God de Heere brenge ons dan steeds meer tezamen in de waarachtige eenheid des geloofs, als belijders van den Heere Jezus Christus. Hij doe ons elkander vinden in de goede belijdenis, die naar het Woord Gods is. Hij doe ons allen buigen voor de Schriften, en Hij doe ons zien den rijkdom van het leven naar het Woord Gods.

We moeten niet verder van elkander raken. Als kinderen van Abraham moeten we naar elkander toe. Maar we moeten dan ook telkens terug gaan tot de Schriften als echte kinderen van Abraham, die zich vastklemmen aan het Woord en de beloften Gods.

En zoo klinkt de bede in de groote verwarring:

Kom, Schepper, Geest, vervul Uw kerk
Met al het heil van Christus' werk!

D.

H. M.